

Politický systém v našich zemích v období 1918 až 1989

Autor: Mgr. Jaromír JUŘEK

Kopírování a jakékoliv další využití výukového materiálu je povoleno pouze s uvedením odkazu na www.jarjurek.cz



1. Politický systém v naší republice v letech 1918 - 1989

Československá republika vznikla 28. října 1918 rozpadem Rakousko-Uherska. Období let 1918 až 1938 nazýváme tzv. **obdobím První republiky**. V systému První republiky byly aplikovány v podstatě všechny standardní znaky demokratické státní formy:

- kompletní soubor lidských práv a svobod
- idea právního státu ve smyslu rovnosti občanů před zákonem
- princip plurality
- zastupitelská soustava s tradičními republikánskými institucemi
- klasický princip dělby moci
- parlamentarismus
- tržní ekonomika a garantování soukromého vlastnictví

Rok 1938 přinesl po uzavření Mnichovské dohody **období tzv. Druhé republiky**. Druhá republika je v našich dějinách období mezi 30. zářím 1938 a 15. březnem 1939. Je to tedy poměrně krátké období. Naše republika byla okleštěna o území tzv. Sudet - mnoho českých obyvatel muselo ve velmi krátké době toto území opustit a podstoupit ho Německu. V tomto období docházelo k postupnému opouštění prvorepublikových demokratických tradic. Dochází v této době k přípravě a budování podmínek pro budoucí totalitu, autoritativní režim. Druhorepublikový politický systém byl zcela zlikvidován po 15. březnu 1939, kdy došlo na našem území k vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava.

V období Protektorátu Čechy a Morava, které spadá do doby mezi 15. březnem 1939 a květnem 1945, kdy došlo k osvobození naší republiky a ukončení druhé světové války, převažovala na našem území totalitní moc. Projevovala se cenzurou, úplnou kontrolou státu nad ekonomikou (včetně částečného omezení soukromého vlastnictví), ale i psychickým a fyzickým terorem obyvatelstva prostřednictvím tajné policie. Toto období tedy můžeme nazvat totalitním systémem.

Dalším obdobím, které se zapsalo do dějin našeho politického systému, je období mezi lety 1945 a 1948. V tomto období dochází k prudkému vývoji. Období někdy nazýváme též **obdobím Třetí republiky**. Přestože je toto období relativně krátké, můžeme ho rozdělit na tři etapy:

- národně socialistická fáze - byly položeny základy, na nichž vyrostla historická stavba dalších čtyř desetiletí (omezení politické soutěže, konfiskace majetku a jeho znárodnění, devastace střední třídy, zbavení neslovanského obyvatelstva státního občanství, likvidace samosprávy, apod.)
- fáze zdánlivého vyrovnávání sil - zdánlivý růst sebevědomí nekomunistických stran, ale na druhé straně pronikání KSČ do rozhodujících státních institucí
- závěrečná fáze - vrcholící Únorem 1948 a následným přechodem ke kvalitativně vyšší vývojové etapě komunistické vlády

Politický systém Československa 1948 - 1968

Hlavním nositelem vládní a výkonné moci byla sice podle ústavy vláda, ale ve skutečnosti jím byl Ústřední výbor Komunistické strany Československa a jeho první tajemník, kdy vnitřní struktura KSČ přímo kopírovala strukturu ministerstev. I toto období můžeme rozdělit na několik etap:

- úvodní, nejrepresivnější fáze režimu (1948 - 1953)
- období přechodné, nicméně stále silně represivní (1953 - 1958)
- fáze uvolnění (1958 - 1968)
- rok 1968 - etapa svébytná, demokratizující a posttotalitní

Vývoj v letech 1969 - 1989

I toto období můžeme z hlediska politického vedení rozdělit do třech základních etap:

- 1969 až počátek 70. let - fáze čistek a konsolidace režimu - tzv. normalizace
- první čtvrtina 70. let až druhá polovina 80. let - "zamrznutí" režimu, který se udržuje pomocí mechanismů vybudovaných v předcházející fázi
- závěr 80. let - nárůst dynamiky vývoje společnosti, na které nejsou mechanismy režimu schopny adekvátně reagovat

Obsah

 1. Politický systém v naší republice v letech 1918 - 1989